

УДК 330.341.1:378.4

Буняк Н.М.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті досліджено та систематизовано теоретичні підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу вищого навчального закладу. Розглянуто структуру інноваційного потенціалу. Запропоновано авторське визначення поняття «інноваційний потенціал вищого навчального закладу».

Ключові слова: потенціал, інновація, вищий навчальний заклад, інноваційний потенціал, структура інноваційного потенціалу.

Буняк Н.М. СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В статье исследованы и систематизированы теоретические подходы к определению сущности инновационного потенциала высшего учебного заведения. Рассмотрена структура инновационного потенциала. Предложено авторское определение понятия «инновационный потенциал высшего учебного заведения».

Ключевые слова: потенциал, инновация, высшее учебное заведение, инновационный потенциал, структура инновационного потенциала.

Buniak N.M. NATURE AND STRUCTURE OF INNOVATIVE POTENTIAL OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The theoretical approaches to defining the essence of innovative potential of higher education establishment are researched and systematized in the article. The structure of innovative potential is considered. The author definition of «innovation potential of higher educational establishment» is proposed.

Keywords: potential, innovation, higher educational establishment, innovative potential, structure of innovative potential.

Постановка проблеми. Однією з основних тенденцій розвитку сучасного суспільства є перехід на інноваційний шлях розвитку, який передбачає використання знань та інновацій як важливих факторів економічного зростання. Визначальну роль у цьому процесі відіграють вищі навчальні заклади, які поряд з підготовкою висококваліфікованих фахівців, здатних генерувати нові знання, створювати та впроваджувати наукомісткі технології, проводять наукові дослідження та здійснюють інноваційну діяльність. При цьому їхня участь в інноваційних перетвореннях визначається наявним інноваційним потенціалом, а також ефективністю його використання. Відтак, особливої актуальності набувають питання, пов'язані з визначенням сутності інноваційного потенціалу вищого навчального закладу та його структури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних основ інноваційної діяльності вищих навчальних закладів зробили такі вчені, як Ашмаріна С.І., Баранова І.В., Варламов Г.В., Васюхін О.В., Каплан Д.О., Лу Т.В., Михайлов В.О., Наєдіна Н.Г., Павлова О.А., Плаксина І.А., Попова Н.О., Сафонова В.С., Черепанова М.В., Шевченко Д.А. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій з проблем інноваційної діяльності, серед науковців відсутній загальноприйнятий підхід до визначення сутності інноваційного потенціалу, а також його структури, що значно ускладнює процес розробки практичних рекомендацій щодо його формування та ефективного використання з метою підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів. Власне, це і обумовлює необхідність проведення подальших досліджень у цьому напрямку.

Мета статті полягає в узагальненні теоретичних підходів до визначення сутності та структури інноваційного потенціалу вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «інноваційний потенціал» вперше було використано Фріменом К. у кінці 70-х років ХХ ст. під час характеристики процесу розвитку економічної системи за рахунок створення та використання інновацій.

Протягом останніх років з'явилась велика кількість самостійних досліджень, присвячених вивченню сутності та структури інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання різних сфер діяльності. Разом з тим у сучасній інновації відсутня єдність поглядів на сутність поняття «інноваційний потенціал вищого навчального закладу». Аналіз літературних джерел (табл. 1) дозволив виокремити декілька підходів до трактування цієї дефініції:

- ресурсний підхід, який акцентує увагу виключно на наявності всіх видів ресурсів необхідних для здійснення інноваційної діяльності;

- ресурсно-результативний підхід передбачає врахування не тільки наявності ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, а також її результатів, які, в свою чергу, містять потенційні можливості для нарощення наявного інноваційного потенціалу;

- діагностичний підхід передбачає визначення рівня готовності до здійснення інноваційної діяльності, тобто оцінку достатності інноваційного потенціалу для виконання поставлених завдань в інноваційній сфері.

У наукових працях, присвячених дослідженням теоретико-методологічних аспектів інноваційної діяльності, найбільшого поширення набув ресурсний підхід до трактування сутності поняття «інноваційний потенціал вищого навчального закладу». При цьому слід відмітити, що наявність ресурсів автоматично не призводить до активізації інноваційних процесів. Будь-який суб'єкт господарювання, що здійснює інноваційну діяльність, крім наявних ресурсів, повинен володіти реальними можливостями щодо їхнього практичного використання для досягнення інноваційних цілей.

Аналіз різних підходів до трактування сутності інноваційного потенціалу вищого навчального закладу дозволив виокремити властивості, які йому притаманні:

- адаптивність (здатність інноваційного потенціалу пристосовуватись до змін зовнішнього і внутрішнього середовища);

- динамічність (інноваційний потенціал змінює свої параметри в часі під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників);

- відкритість (інноваційний потенціал вищого навчального закладу формується під впливом факторів зовнішнього середовища);

- структурованість і системність (інноваційний потенціал складається із сукупності структурних елементів, між якими існують тісні взаємозв'язки, відтак, зміни в одному з них призводять до зміни в інших);

- складність (інноваційний потенціал містить у собі структурні елементи, які можна поділити на менші, що закономірно об'єднані в єдине ціле певними зв'язками);

- відповідність (інноваційний потенціал повинен відповідати особливостям інноваційного процесу вищого навчального закладу);

- здатність до розвитку (одночасно з використанням інноваційного потенціалу відбувається його нарощення, це обумовлено тим, що результатом залучення інноваційних ресурсів до інноваційного процесу є створення інноваційного продукту, практичне застосування якого призводить до появи нових можливостей для розвитку його ресурсної складової).

В економічній літературі інноваційний потенціал на макро-, мезо- та мікрорівнях найчастіше розглядають як єдність трьох основних складових: ресурсної, внутрішньої (структурної) та результативної.

Ресурсна складова інноваційного потенціалу є основою його формування і відображає можливість суб'єкта господарювання в інноваційній сфері. Вона включає в себе ресурси, які мають різне функціональне призначення і можуть бути залучені до реалізації інноваційних процесів, зокрема, інтелектуальні, людські, інформаційні, матеріально-технічні, фінансові, інвестиційні та ін.

Внутрішня (структурна) складова характеризує існуючі можливості щодо забезпечення трансформації ресурсів у кінцевий інноваційний продукт, визначальна роль у цьому процесі належить людині. Вона є проміжною ланкою між ресурсною та результативною складовими інноваційного потенціалу і охоплює інститути, які створюють сприятливі умови та забезпечують реалізацію інноваційних процесів, зокрема генерування ідей, створення, використання і поширення новацій, а також різні методи та засоби управління інноваційним процесом.

Результативна складова відображає кінцевий результат реалізації існуючих ресурсних можливостей суб'єкта господарювання в інноваційній сфері, тобто інноваційний продукт, який отриманий у процесі використання інноваційного потенціалу. Її виокремлення обумовлено тим, що вона сприяє відтворенню та розвитку ресурсної складової інноваційного потенціалу.

У сучасній літературі з проблем інноватики відсутній загальноприйнятий підхід до визначення структурних елементів інноваційного потенціалу вищого навчального закладу.

Так, одні вчені акцентують увагу виключно на ресурсах, які використовують вищі навчальні заклади у процесі інноваційної діяльності (звужений підхід).

Зокрема, Ашмаріна С.І. та Плаксіна І.А. у структурі інноваційного потенціалу вищого навчального закладу виділяють два типи компонентів [1]:

- ресурсні компоненти, які характеризують види ресурсів, що використовуються для здійснення інноваційної діяльності вузу (кадрові, інтелектуальні, матеріально-технічні, фінансові, інфраструктурні, іміджеві);

- функціональні компоненти (потенціал інноваційного освітнього процесу, потенціал науково-дослідного процесу, потенціал інноваційного управ-

Таблиця 1

Визначення поняття «інноваційний потенціал вищого навчального закладу»

Автор	Визначення
Ресурсний підхід	
Ашмаріна С.І., Плаксіна І.А. [1]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу – сукупність взаємопов'язаних ресурсів, необхідних для реалізації внутрішніх інноваційних процесів (освітнього, науково-дослідного і управлінського)
Баранова І.В., Черепанова М.В. [2, с. 166]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу – це ресурси всіх видів, які можуть бути використані для здійснення інноваційної діяльності
Варламов Г.В. [3, с. 125]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу – це система взаємодіючих і взаємопов'язаних ресурсів вищого навчального закладу, необхідних для здійснення його інноваційної діяльності та забезпечення досягнення поставлених стратегічних цілей
Михайлов В.О. [4, с. 28]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу виступає як сукупність наявних ресурсів, достатніх для здійснення ефективної інноваційної діяльності і характеризує здатність вищого навчального закладу до змін, поліпшення, сталого розвитку і досягнення нового якісного стану
Сафонова В.Є. [5, с. 180]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу – це сукупність його ресурсів, рівень розвитку яких достатній для здійснення ефективної інноваційної діяльності
Ресурсно-результативний підхід	
Наєдіна Н.Г.; Шевченко Д.А., Капкан Д.О. [6, с. 16; 7, с. 186]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу відображає ресурсну і результативну складові діяльності вищого навчального закладу, є основою успішної співпраці з підприємствами реального і фінансового секторів економіки, а також ефективної участі в державних і міжнародних грантах
Діагностичний підхід	
Васюхін О.В., Павлова О.А.; Попова Н.О. [8, с. 95; 9, с.104;]	Інноваційний потенціал вищого навчального закладу – міра його готовності виконувати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети за допомогою реалізації інноваційного проекту або програми інноваційних перетворень і впровадження інновацій

лінського процесу), які характеризують напрямки використання інноваційних ресурсів у внутрішніх процесах.

На думку Васюхіна О.В. і Павлової О.А., доцільно розрізняти інноваційний потенціал освітньої діяльності, метою якої є розповсюдження знань, та інноваційний потенціал науково-дослідної діяльності. Перший утворюється за рахунок інформаційної бази, матеріального і кадрового забезпечення, а також прогресивних освітніх технологій, а другий – визначається науковими кадрами і дослідницькою базою [8].

При використанні розширеного підходу в структурі інноваційного потенціалу вищого навчального закладу поряд із ресурсною складовою виокремлюють наявні можливості щодо її використання з метою підвищення ефективності інноваційних процесів.

Зокрема, Лу Т.В. зазначає, що інноваційний потенціал ВНЗ складається з наступних блоків (потенціалів) [10]:

- продуктового (інноваційна діяльність, освітня діяльність, науково-дослідницька діяльність, виробнича діяльність, підготовка кадрів для інноваційної економіки);

- ресурсного (персонал для інноваційної діяльності, матеріально-технічне забезпечення, фінанси (інвестиції, бюджети), інформаційна база інноваційної діяльності);

- функціонального (об'єкти інтелектуальної власності, маркетингове забезпечення інноваційної діяльності, податковий супровід інноваційної діяльності, правовий супровід інноваційної діяльності);

- управлінського (адміністративна діяльність, управлінська діяльність, соціальне забезпечення);

- організаційного (організаційні структури, інноваційна інфраструктура (вузу і регіону)).

Сафонова В.С. пропонує у структурі інноваційного потенціалу вищого навчального закладу виділяти такі складові, як [11]:

- інституціональну (рівень розвитку ринкових ВНЗ);

- інфраструктуру (забезпеченість вищої школи необхідною для проходження новацією усіх етапів інноваційного циклу інфраструктурою);

- кадрову (освітній рівень трудових ресурсів, до якого також входить рівень інноваційної культури – ступінь сприйнятливості новацій персоналом);

- інвестиційну (ефективність здійснення інвестицій в інноваційні проекти);

- досягнутий рівень науково-технічного розвитку (наявність науково-технічної бази, власних і придбаних розробок і винаходів, а також можливість і здатність впровадження результатів наукової діяльності у виробництво);

- умови внутрішнього та зовнішнього середовища, що відображають взаємодію інноваційного потенціалу з іншими підсистемами загального потенціалу ВНЗ.

Таким чином, на основі аналізу різних підходів до визначення структури інноваційного потенціалу, можна зробити висновок, що він є складовою частиною загального потенціалу, яка забезпечує його відтворення та відображає потенційну спроможність вищого навчального закладу до інноваційного розвитку. Його елементи тісно взаємопов'язані між собою, зміни одного з них можуть призвести до зміни інших складових та вплинути на можливості щодо створення, впровадження та трансферу інновацій.

На нашу думку, під інноваційним потенціалом вищого навчального закладу необхідно розуміти здатність та готовність вищого навчального закладу

за наявного кількісного та якісного складу ресурсів створювати, використовувати та поширювати різного роду новації з метою нарощення власних конкурентних переваг.

При цьому здатність – це внутрішня властивість вищого навчального закладу здійснювати діяльність щодо створення сприятливих умов для залучення і використання ресурсів, необхідних для реалізації всіх стадій інноваційного процесу з врахуванням потреб як внутрішніх стейкхолдерів (студентів та їх батьків, науково-педагогічних працівників, адміністративно-управлінського персоналу), так і зовнішніх (держави, регіональних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, роботодавців, абітурієнтів та їхніх батьків, різних громадських організацій і об'єднань, які безпосередньо не пов'язані із системою освіти). Загалом спроможність вищого навчального закладу до інноваційної діяльності залежить від діючої організаційної структури, системи мотивації, особливостей системи управління, домінуючого стилю керівництва, рівня інноваційної культури тощо.

Готовність характеризує відповідність ресурсів вищого навчального закладу всім вимогам інноваційного процесу.

Основними інноваційними ресурсами є: кадрові, матеріальні, фінансові, науково-технічні, інформаційні та інші ресурси, які можуть бути залучені до процесу створення, використання та трансферу нових знань на комерційній або некомерційній основі. Тобто інноваційний потенціал формують не всі ресурси, які є в наявності у вищого навчального закладу, а лише та їх частина, яка може бути використана в інноваційному процесі.

Особливе місце в структурі інноваційного потенціалу вищого навчального закладу займає науково-педагогічний персонал, адже наявність в нього необхідних знань та можливостей ще не означає його бажання бути залученим до процесу створення та впровадження різного роду інновацій. Він може свідомо стримувати або прискорювати інноваційні процеси залежно від свого ставлення до них. При цьому бажання створювати та проваджувати інновації буде залежати від діючої системи мотивації та рівня інноваційної культури.

Висновки. Отже, незважаючи на різноманітність підходів до визначення змісту поняття «інноваційний потенціал вищого навчального закладу», більшість вчених визнають, що саме інноваційна діяльність є запорукою успішного функціонування вищого навчального закладу в умовах формування знаньорієнтованої економіки, а інноваційний потенціал є комплексною характеристикою, яка визначає його спроможність адаптуватись до змін, які відбуваються у зовнішньому середовищі шляхом створення, використання та трансферу нових знань.

Перспективи подальших досліджень полягають у формуванні методики оцінки інноваційного потенціалу вищого навчального закладу, а також розробці практичних рекомендацій щодо його формування та ефективного використання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ашмарина С.И. Оценка инновационного потенциала высших учебных заведений / С.И. Ашмарина, И.А. Плаксина // Управление экономическими системами. – 2013. – № 11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.uecs.ru/marketing/item/2527-2013-11-14-07-38-08>.
2. Баранова И.В. Методические подходы к оценке инновационной активности и инновационного потенциала вуза / И.В. Бара-

- нова, М.В. Черепанова // Сибирская финансовая школа. – 2006. – № 4. – С. 163–167.
3. Варламов Г.В. К вопросу о формировании инновационного потенциала исследовательского вуза / Г.В. Варламов // Труды Псковского государственного политехнического института. – 2010. – № 13. – С. 125–128.
 4. Михайлов В.А. Проблема измерения инновационного потенциала вуза / В.А. Михайлов // Теория и практика общественного развития. – 2012. – № 4. – С. 27–29.
 5. Сафонова В.Є. Проблеми розвитку інноваційного потенціалу вищої школи в умовах розбудови національної інноваційної системи України / В.Є. Сафонова // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2011. – № 2. – С. 177–183.
 6. Наедина Н.Г. Инновационный потенциал вуза / Н.Г. Наедина // Вестник Брестского государственного технического университета. – 2012. – № 3. – С. 16–18.
 7. Шевченко Д.А. Оценка инновационного потенциала вуза / Д.А. Шевченко, Д.А. Каплан // Вестник Российского государственного гуманитарного университета. – 2012. – № 10(90). – С. 186–202.
 8. Васюхин О.В. Управление развитием инновационного потенциала вуза / О.В. Васюхин, Е.А. Павлова // Современные проблемы науки и образования. – 2009. – № 6. – С. 94–96.
 9. Попова Н.О. Інноваційний потенціал ВНЗ як фактор конкурентної переваги: теоретичні положення / Н.О. Попова // Вестник Брестского государственного технического университета. – 2012. – № 4(20). – С. 101–105.
 10. Лу Т.В. К анализу инновационного потенциала и конкурентоспособности вуза / Т.В. Лу // Вестник ВЭГУ. – 2012. – № 1(57). – С. 45–51.
 11. Сафонова В.Є. Проблеми розвитку інноваційного потенціалу вищої школи в умовах розбудови національної інноваційної системи України / В.Є. Сафонова // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2011. – № 2. – С. 177–183.

УДК 339.138

Водяник М.О.

*асистент кафедри маркетингу та менеджменту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ТЕЛЕМАРКЕТИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДИРКЕТ-МАРКЕТИНГУ

Статтю присвячено дослідженню теоретичних підходів щодо формування поняття телемаркетингу та перспектив його розвитку в Україні. На основі проведеного аналізу визначено переваги телемаркетингу; уточнено поняття «телемаркетинг»; проаналізовано динаміку розвитку телемаркетингу. Отримані результати спрямовані на підвищення ефективності використання інструментів прямого маркетингу.

Ключові слова: прямий маркетинг, споживач, телемаркетинг, маркетингові комунікації, аутсорсинговий контактний центр.

Водяник М.А. ТЕЛЕМАРКЕТИНГ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ИНСТРУМЕНТ ДИРКЕТ-МАРКЕТИНГА

Статья посвящена исследованию теоретических подходов относительно формирования понятия телемаркетинга и перспектив его развития в Украине. На основе проведенного анализа определены преимущества телемаркетинга; уточнено понятие «телемаркетинг»; проанализирована динамика развития телемаркетинга. Полученные результаты направлены на повышение эффективности использования инструментов прямого маркетинга.

Ключевые слова: прямой маркетинг, потребитель, телемаркетинг, маркетинговые коммуникации, аутсорсинговий контактний центр.

Vodianyuk M.O. TELEMARKETING AS EFFECTIVE INSTRUMENT OF DIRECT MARKETING

Article is devoted to research of theoretical approaches concerning formation of concept of telemarketing and prospects of its development in Ukraine. On the basis of the carried-out analysis definitely advantages of telemarketing; the concept telemarketing is specified; the analysed dynamics of development of telemarketing. The received results are directed on increase of efficiency of use of instruments of direct marketing.

Keywords: direct marketing, consumer, telemarketing, marketing communications, autsortsingovy contact center.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин та значний вплив сучасних технологій відіграють важливу роль у комерційній діяльності підприємства. Як справедливо зазначає О.Б. Чернега, «незважаючи на трансформаційні процеси, які відбуваються під впливом глобалізації, сьогодні все більш зрозумілим стає факт, що світ ніколи не стане одноманітним. Це суперечить його природі. Як наслідок, розвиток глобального господарства завжди буде супроводжуватися процесами конкуренції та співробітництва, конвергенції та дивергенції та укладатися у класичне розуміння гегелівських законів діалектики» [1].

Наявність великої кількості конкурентів на ринку сприяє формуванню «грамотної» політики маркетингових комунікацій. Використання методів масового маркетингу, спрямованого на всю споживчу аудиторію, стає менш ефективним та досить затратним. Особливістю сучасних торговельних відносин є

індивідуалізація, тобто особистісний підхід до кожного споживача. В свою чергу, торговельні компанії шукають шляхи ефективних каналів збуту продукції, зорієнтованих на індивідуальну потребу споживача.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття телемаркетингу почали вживати наприкінці 70-х років ХХ ст. З того часу багато наукових діячів та економістів зробили значний внесок у розвиток теоретичних аспектів прямого маркетингу та окремих його інструментів, зокрема, Котлер Ф., Бернет Дж., Моріарті С., Армстронг Г., Гладуел М., Піплз Д., Абельмас Н.В., Мори Д., Єрьомін В.Н., Романов А.А., Панько А.В., Сіняєва І.М. Разом з тим телемаркетинг продовжує своє формування та потребує подальших досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних підходів щодо формування поняття телемаркетингу та перспектив його розвитку в Україні.